

Jovašević, D., Mitrović, Lj., Ikanović, V.

KOMENTAR KRIVIČNOG ZAKONIKA REPUBLIKE SRPSKE

Služeni glasnik Republike Srpske,
Banja Luka, 2017.

PRIKAZ KNJIGE

Prof. dr. Marina M. Simović

sekretar Ombudsmena za djecu Republike Srpske i vanredni profesor na Fakultetu pravnih nauka Univerziteta „Apeiron“ u Banjoj Luci

Krivično pravo je dio pravnog poretka koji propisuje koja se ljudska ponašanja određuju kao krivična djela i kakva je pravno organizovana reakcija prema učiniocima takvih djela. Krivično pravo se, takođe, može odrediti i kao sistem propisa kojima se u jednoj državi određuje koja se ponašanja smatraju kao krivična djela i koje kazne, odnosno druge krivične sankcije, i pod kojim uslovima mogu biti primijenjene prema njihovim učiniocima.

Pojam krivičnog prava kao grane pozitivnog prava sadrži materijalni i formalni elemenat. Materijalni elemenat, odnosno sadržinu krivičnog prava čini određivanje krivičnog djela i krivične sankcije u cilju ostvarenja zaštitne, odnosno garantivne funkcije - suzbijanja kriminaliteta kojim se povređuju ili ugrožavaju zaštićene društvene vrijednosti. Formalni elemenat označava da se krivična djela i krivične sankcije, kao i uslovi za njihovu primjenu - određuju samo zakonom. To ukazuje da je krivično pravo zakonsko pravo, odnosno da je njegov osnovni princip - princip legaliteta ili zakonitosti krivičnog djela i kazne (član 2 Krivičnog zakonika Republike Srpske). Pošto je pravni

poredak određen nizom zakona koji u svojoj ukupnosti čine zakonodavstvo jedne države, to se i krivično pravo kao zakonsko pravo može posmatrati kao grana zakonodavstva, odnosno kao grana pozitivnog prava države. Materijalna (socijalna) karakteristika krivičnog prava sastoji se u njegovoj socijalnoj funkciji - to je zaštita najznačajnijih društvenih dobara i vrijednosti određene države. Tako, Krivični zakonik Republike Srpske u članu 1 određuje da je funkcija krivičnog prava zaštita osnovnih prava i sloboda čovjeka i drugih osnovnih individualnih i opštih vrijednosti koje su ustanovljene ustavom i međunarodnim pravom. Ta zaštita se ostvaruje propisivanjem, izricanjem i izvršenjem krivičnih sankcija koje imaju prinudni karakter, a koje se primjenjuju prema učinocima krivičnih djela kojima se povređuju ili ugrožavaju zaštićene vrijednosti. Krivično pravo, dakle, proglašava određena ljudska ponašanja kao krivična djela predviđajući za njihove učinioce određenu vrstu i mjeru kazne ili druge krivične sankcije. Iz toga proizilazi i cilj ove grane prava - djelovanje na ljudsko ponašanje na posredan način, propisivanjem zabranjenih i kažnjivih ponašanja čime se utiče na fizička i pravna lica u pogledu izbora svoga ponašanja u skladu sa propisima pravnog poretka ili protiv njega. To znači da cilj krivičnog prava nije u samoj primjeni kazne prema neposlušnima.

Krivično pravo Republike Srpske predstavlja dio jedinstvenog pravnog sistema Bosne i Hercegovine, ali koje u tom sistemu ima i poseban zadatak - da obezbijedi zakonitu, kvalitetnu, efikasnu i blagovremenu zaštitu vrijednosti, dobara i interesa predviđenih krivičnim zakonodavstvom Republike Srpske. Republika Srpska je, kao jedan od entiteta u sastavu Bosne i Hercegovine, do sada donijela tri sistematizovana krivičnopravna akta. To su: 1) Krivični zakonik iz 2000. godine¹, 2) Krivični zakon iz 2003. godine² i konačno 3) novi Krivični zakonik iz 2017. godine³.

Uz krivične zakone Bosne i Hercegovine⁴, Federacije Bosne i Herce-

1 „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 22/00.

2 „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13.

3 „Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 64/17.

4 „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 i 40/15.

govine⁵ i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine⁶ iz 2003. godine, sa nizom izmjena i dopuna, Bosna i Hercegovina danas ima potpuno novo i reformisano krivično zakonodavstvo. Ono, slijedeći tradiciju iz bivše SFRJ, predstavlja izraz ideje o podijeljenoj zakonodavnoj nadležnosti u oblasti krivičnog prava, i to između države u cjelini i njenih entiteta (Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine), odnosno Brčko distrikta.

To je, između ostalog, uslovalo i potrebu za izdavanjem „Komentara Krivičnog zakonika Republike Srpske“ kako bi se čitalačkoj publici, posebno onoj u oblasti agencija za provođenje zakona, pravosuđa i advokature, stavilo na uvid teorijsko i praktično izlaganje osnovnih pojmova i instituta opšteg i posebnog dijela novog krivičnog zakonodavstva Republike Srpske. Radi se i o obrazovnoj, ali i naučno-istraživačkoj literaturi analitičko-sintetičkog aplikativnog karaktera koja predstavlja nezaobilaznu obaveznu literaturu za izučavanje materije krivičnog prava za studente pravnih fakulteta, te veoma koristan materijal za pripremu specijalističkih, pravosudnih i drugih stručnih ispita, ali i za praktičare koji se u susreću u svakodnevnom radu sa ovom materijom.

Autori Komentara su dr Dragan Jovašević, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu⁷; dr Ljubinko Mitrović⁸, redovni pro-

5 „Službene novine Federacije BiH“ br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16 i 75/17.

6 Prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Brčko distrikta BiH” broj 33/13).

7 Rođen u Vukovaru (Republika Hrvatska). U rodnom gradu završio je osnovnu školu i gimnaziju. Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu je upisao 1977. godine da bi 1981. godine za nepune četiri godine diplomirao kao jedan od najboljih studenata. Na istom fakultetu je septembra 1985. godine odbranio magistarsku tezu “Narkomanija kao socijalno-patološka pojava i njen kriminogeni značaj”. Doktorsku disertaciju pod nazivom “Krivično djelo falsifikovanja isprave” je odbranio maja 1995. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Poslije rada u bankarstvu, privredi i državnoj upravi, 2004. godine je otpočeo univerzitetsku karijeru na Pravnom fakultetu Univerziteta u Nišu kao vanredni profesor za predmet Krivično pravo. Na istom fakultetu je 2009. godine stekao zvanje redovnog profesora. Do sada je objavio više od 150 knjiga: udžbenika, praktikuma, monografija, komentara zakona, zbirki zakona, kao i preko 700 naučnih i stručnih radova u domaćim i inostranim časopisima (Ruska Federacija, Bugarska, Rumunija, Mađarska, Kanada, Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Makedonija). Takođe je učestvovao sa referatima u više od 200 naučnih i stručnih konferencija, savjetovanja i skupova u Srbiji i inostranstvu.

8 Rođen u Olovu. Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci završio je 1981.

fesor Fakulteta pravnih nauka Univerziteta Apeiron u Banjoj Luci i dr Veljko Ikanović, sudija Vrhovnog suda Republike Srpske i vanredni profesor Fakulteta pravnih nauka Univerziteta Apeiron u Banjoj Luci. Recenzenti su dr Velimir Rakočević, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Podgorici i dr Borislav Petrović, redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.

Komentar sadrži tri nužno i logički povezana dijela i po svojoj strukturi prati sadržinu zakonskog teksta. Najprije je dat integralni zakonski tekst, zatim je svaki član Zakonika (na bazi domaće i inostrane pravne teorije) analiziran, da bi, na kraju, u velikom broju slučajeva, teorijska razmatranja instituta opšteg i posebnog dijela Krivičnog zakonika bila dopunjena relevantnim shvatanjima aktuelne domaće sudske prakse. Tekst je potkrijepljen brojnim teorijskim shvatanjima domaće, ali i inostrane krivičnopravne teorije, pravnim shvatanjima najznačajnijih sudova, kao i komparativnim rješenjima savremenih krivičnih zakona, naročito onih koji su doneseni u posljednje vrijeme čime je podignut nivo aktuelnosti, ali i ozbiljnog naučnog promišljanja.

Komentar je zadržao tradicionalnu, standardnu strukturu komentara zakonskih tekstova, ne samo iz oblasti krivičnog prava, već i u drugim oblastima pozitivnog prava, koja je inače ranije bila uobičajena na teritoriji bivše SFRJ. U osnovi teksta se nalazi novi Krivični zakonik Republike Srpske, zatim domaća i inostrana pravna literatura, uporednopravna rješenja najznačajnijih evropskih država, kao i sudska praksa najznačajnijih sudova u Republici Srpskoj. U obradi

godine, a na postdiplomskom studiju državnopravnog smjera na istom fakulteta stekao je zvanje magistra 1998. godine. Juna 2005. godine odbranio je doktorsku disertaciju na Pravnom fakultetu Univerziteta Union uiz Beograda na temu „Uloga ustavnog suda u zaštiti i kontroli ustavnosti”. Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Nišu 2012. godine odbranio je doktorsku disertaciju na temu „Sistem kaznenih sankcija u Republici Srpskoj”. Od 1. oktobra 2010. godine zaposlen je na Fakultetu pravnih nauka Panevropskog univerziteta Apeiron u Banjoj Luci na poslovima prodekana za nastavu, odnosno dekana ovog fakulteta. Redovni je profesor na predmetima Filozofija i teorija prava, Krivično pravo, Prekršajno pravo i Maloljetničko kazneno pravo. Od novembra 2015. godine je ombudsman za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Član je predsjedništava Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu i Udruženja pravnika Republike Srpske.

ove obimne, složene i razučene problematike autori su korišćenjem raznovrsnih naučnoistraživačkih metoda i postupaka uspjeli da na jednostavan, zanimljiv i razumljiv način, jasnim pravničkim stilom pripovijedanja i na jednostavan način izlože osnovne pojmove i institute opšteg i posebnog dijela ovog zakonika.

Rad je pisan na pristupačan način, lakim i dopadljivim pravničkim stilom, jasnim i razumljivim jezikom i nudi brojne odgovore bilo teorijski, bilo praktično, zainteresovanim licima za problematiku opšteg i posebnog dijela materijalnog krivičnog prava. Impresionira obuhvatnost materije (zasnovane na obimnom fondu literature, sa vršnom i znalačkom selekcijom njenog korišćenja), koja je izložena na pregledan i sistematski sređen način. Od posebnog je značaja i kritička argumentacija izloženog gradiva, kao i stavovi autora o brojnim razmotrenim spornim pitanjima opšteg i posebnog dijela Krivičnog zakonika, od kojih neki od njih nesumnjivo imaju značaj i prijedloga za buduću zakonodavnu praksu (*de lege ferenda*).

Na prvom mjestu su na bazi pozitivnih zakonskih rješenja Republike Srpske, odnosno uporednog zakonodavstva, pravne teorije i sudske prakse izloženi i analizirani osnovni pojmovi i instituti vezani za krivično djelo: pojam i elementi krivičnog djela, osnovi koji isključuju protivpravnost, stadijumi u izvršenju krivičnog djela, oblici (forme) ispoljavanja krivičnih djela u vidu sticaja i prividnog sticaja, te pojam, karakteristike i oblici saučesništva. Drugi dio ovog izlaganja se odnosi na krivičnu odgovornost gdje su autori sveobuhvatno, temeljno i precizno analizirali pojam, karakteristike i elemente krivične odgovornosti, u prvom redu uračunljivost i krivicu (kroz umišljaj i nehat), posebne oblike krivice, te osnove koji isključuju krivicu učinioca krivičnog djela.

Posljednji i najobimniji dio materije opšteg dijela Komentara odnosi se na sistem mjera društvene reakcije prema učiniocima krivičnih djela. Na ovom mjestu su izloženi pojam, karakteristike, svrha, elementi i vrste krivičnih sankcija uopšte, a potom i pojedine krivične sankcije za punoljetna fizička i pravna lica (kazne, alternativne mjere i mjere bezbjednosti), osim krivičnih sankcija za maloljetnike (alternativne mjere, vaspitne mjere i kazna maloljetničkog zatvora) koje su propisane Zakonom o zaštiti i postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku iz 2010. godine. Svaka sankcija je analizirana sa aspekta pojma, karakteristika, uslova za primjenu i vremena trajanja

(na bazi relevantne zakonske literature i aktuelne sudske prakse), sa ukazivanjem autora na moguće probleme u njihovoj primjeni i prijedlozima za njihovo rješenje i prevazilaženje. Potom slijedi izlaganje o ostalim krivičnopравnim mjerama koje se primjenjuju prema učinocima krivičnih djela, ali ne predstavljaju krivične sankcije kao što su: oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, brisanje osude (rehabilitacija), pravne posljedice osude, kaznena evidencija i osnovi gašenja krivičnih sankcija (zastarjelost, amnestija i pomilovanje).

Slična metodologija je korišćena i u pisanju posebnog dijela Komentara. I ovdje je korišćena aktuelna sudska praksa, kao i domaća i inostrana pravna literatura prilikom analize pojma, elemenata, karakteristika i oblika ispoljavanja pojedinih krivičnih djela u osnovnom, kvalifikovanom ili privilegovanom obliku, prema sistematici iz Krivičnog zakonika Republike Srpske (čl. 124-416).

Komentar Krivičnog zakonika, u svakom slučaju, a posmatrajući i cijeneći njegov cjelokupan sadržaj, način i postupak interpretacije izložene materije, upotrijebljene metode istraživanja, korišćenu obimnu domaću i inostranu zakonsku i teorijsku literaturu, te aktuelnu sudska praksu - može poslužiti i kao značajan, uspješan i zanimljiv putokaz i široj čitalačkoj, a posebno stručnoj publici koja želi da bude upoznata sa osnovnim postavkama savremenog krivičnog prava u Bosni i Hercegovini.

SUDSKA PRAKSA

